

Bewaren wat lijkt te verdwijnen

In 2026 bestaat de eigenzinnige eenmansuitgeverij Schokland vijftien jaar. Drijvende kracht achter de uitgeverij is Nils Buis, die met zijn mooi uitgevoerde reeks Kritische Klassieken in de loop der jaren een opvallend fonds heeft opgebouwd, waarin onder anderen Arthur Koestler, John Berger, Arturo Barea, Ismael Kadare, Christopher Isherwood, Jorge Semprún, Klaus Mann en – meest recent – Lion Feuchtwanger een plek hebben gevonden.

Tekst Bart Janssen

Er kwamen in 2011 twee dingen samen die Nils Buis deden besluiten de lang gekoesterde droom van een eigen uitgeverij ten uitvoer te brengen: ergernis en voldoende tijd. 'Ik ben al sinds mijn tienerjaren een gepassioneerd lezer en ergerde me destijds al enige tijd aan het feit dat er per jaar duizenden titels uitgebracht lijken te worden om er in zo kort mogelijke tijd zoveel mogelijk mee te verdienen. Ik had regelmatig boeken in handen waarvan ik dacht: wat is dit respectloos uitgegeven, wat is dit liefdeloos flodderwerk. En dat terwijl er in het verleden allerlei mooie parels zijn uitgebracht die niet meer terug te vinden zijn in de boekhandel. Daar zag ik een gat, niet zozeer in commerciële zin, maar meer in de kwaliteit van het aanbod. Daarnaast kreeg ik meer tijd omdat er een eind kwam aan een enigszins uit de hand gelopen hobby: Rockband Poppenkast, een rockband voor kinderen waarvan ik ruim vijftien jaar lid ben geweest, zette er een punt achter. Zo kreeg ik dus tijd voor een nieuwe "hobby" en dat werd Schokland. Mijn hobby's hebben de neiging nogal uit de hand te lopen.'

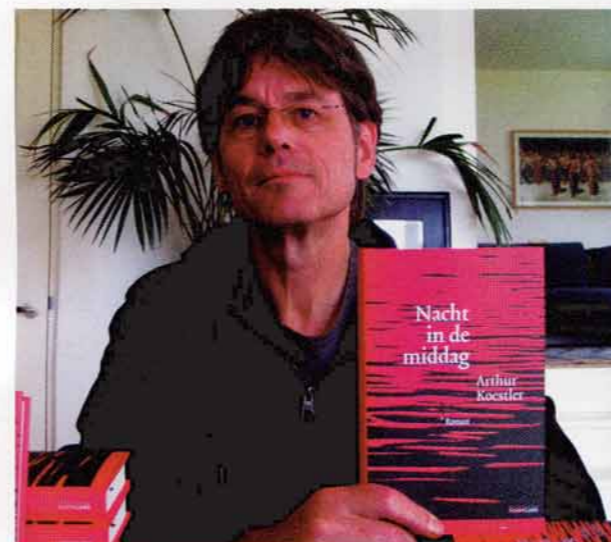
Een vorm van duurzaamheid

Buis ziet de oprichting van zijn uitgeverij dus als een reactie op wat hem vijftien jaar geleden ergerde aan de uitgeefpraktijk. Een vorm van commentaar of een daad van culturele oppositie noemt hij het. Mede om die reden kiest hij er ook voor zijn boeken in een kwalitatief hoogwaardige uitvoering uit te brengen, genaaid gebonden en met een leeslint. Zijn verleden als grafisch vormgever speelt daarbij een rol, maar: 'ik zie het ook als een soort *statement*: ik hou niet van gebakken lucht en vluchtig en snel, en deze boeken verdienen het om zo goed mogelijk te worden uitgegeven. Ze moeten uitstralen dat er zorg aan is besteed omdat ze dat waard zijn. Ik hou van goed verzorgd en kwaliteit, dat is ook een vorm van duurzaamheid; zet dat eens af tegen een pocket, die na één keer lezen al uit elkaar valt. De boeken van Schokland zouden bij wijze van spreken nog net zo moeten staan te stralen in de boekenkasten van onze kleinkinderen. De boeken moeten kwaliteit hebben, zo *impeccable* mogelijk zijn. Om die reden krijgt elke titel ook

een uitvoerig nawoord dat speciaal voor de uitgave wordt geschreven door een deskundige of door de vertaler. En als een eerdere vertaling niet voldoet, dan laat ik een nieuwe maken, of ik maak die zelf.' Daarnaast biedt Buis op de website van Schokland per auteur ook nog zogeheten dossiers aan, met de woorden en een overzicht van de recensies van de door hem uitgebrachte boeken. Het is een kleine extra service aan de lezer, die zo nog wat meer context bij het boek krijgt, en getuigt eens te meer van de zorg die Buis aan zijn uitgaven wil besteden.

Maatschappijkritische inslag

De naam die Buis koos voor zijn uitgeverij was in zekere zin programatisch. 'Na de inpoldering van de Noordoostpolder is het eiland Schokland, dat bijna verdwenen was, eigenlijk geconserveerd binnen de dijken van de polder en inmiddels is het werelderfgoed. Dankzij die inpoldering is iets dat leek te gaan verdwijnen dus toch bewaard gebleven en boven water gekomen. Daarin zie ik een analogie met mijn fonds van "vergeten, versmade, verguisde,

Nils Buis: 'Mijn hobby's hebben de neiging nogal uit de hand te lopen.'

'Dankzij de inpoldering van Schokland is iets dat leek te gaan verdwijnen toch bewaard gebleven. Daarin zie ik een analogie met mijn fonds.'

verbrande en verboden" boeken, bijna als een soort vluchtwezel voor deze categorie boeken, het draagt bij aan het conserveren van een bepaald gedachtegoed. Een tweede associatie zit wat mij betreft nog in het deel "schok" in Schokland, in de betekenis van steen in de vijver, de gedachte bij de oprichting van de uitgeverij als commentaar op de uitgeefpraktijk.' Buis koos er bewust voor om het klein te houden met één reeks – Kritische Klassieken – waarin jaarlijks twee titels verschijnen. Het gaat om boeken die ooit al eens eerder zijn gepubliceerd, maar die in de loop der tijd in de vergetelheid zijn geraakt en die literaire kwaliteit koppelen aan een maatschappijkritische inslag.

'Ik startte vanuit het idee dat ik het beste een *niche* op kon zoeken, om zo een duidelijk herkenbare identiteit te creëren. Daarom heb ik gekozen voor één reeks met twee titels per jaar. De kiem voor de naam Kritische Klassieken ligt in mijn verleden. Ik zat vroeger bij Vereniging Solidair, een semi-anarchistische club van praktische idealisten die actief was op het gebied van collectieve woonvormen en solidaire be-

drijven en die bijvoorbeeld ook aan de basis heeft gestaan van de oprichting van het eerste broodfonds van Nederland. Bij die club zat ik in de redactie van het blaadje, waarvoor ik een rubriek verzorgde met de titel Kritische Klassieken, waarin ik bepaalde vergeten titels weer onder de aandacht bracht. Bij de start van Schokland ben ik door mijn boekenkast gegaan om te inventariseren welke boeken mij gevormd hebben en niet meer verkrijgbaar waren, maar in mijn ogen wel een heruitgave verdienden. Van de 25 titels die ik inmiddels heb uitgebracht, had ik ruim de helft vóór 2011 nog niet gelezen, maar de rest heb ik bij de start van de uitgeverij uit mijn boekenkast geplukt. Mijn eerste uitgave was *De sfinx van Spanje* van Albert Helman.'

De Kritische Klassieken zijn ook vooral een commentaar op de huidige politiek-maatschappelijke ontwikkelingen, zegt Buis. 'Ik ben bijzonder geïnteresseerd in het interbellum en met name de tijd van de Duitse Weimarrepubliek, omdat ik veel overeenkomsten zie met de richting waarin de wereld zich nu ontwikkelt en waar ik me veel zorgen over maak. Hebben we dan niets

geleerd van wat er in het verleden is gebeurd? Er is zoveel over geschreven! Lees bijvoorbeeld de autobiografie van Klaus Mann, *Het keerpunt*, die ik eind dit jaar opnieuw uitgeef, en waarin hij minutieus beschrijft hoe in de jaren twintig en dertig dagelijks stap voor stap democratische verworvenheden ingeperkt worden en tegen de tijd dat iedereen wakker wordt diezelfde democratie om zeep is geholpen.

Niet voor niets laat ik me inspireren door de woorden die Ernst Toller in het voorwoord van *Een jeugd in Duitsland* (Kritische Klassieken, nummer 4) schreef op de dag dat in Duitsland zijn boeken werden verbrand: 'Om eerlijk te zijn, moet men weten. Om dapper te zijn, moet men begrijpen. Om rechtvaardig te zijn, mag men niet vergeten. Als het juk van de barbarij op ons drukt, moet men vechten en mag men niet zwijgen. Wie in zulke tijden zwijgt, verradt zijn roeping als mens.'

Eigenheimer

Buis was voorheen werkzaam als zelfstandig grafisch vormgever en tegenwoordig op zzp-basis als docent Nederlands als Tweede Taal. 'Daardoor heb ik een regulier in-

Bijeenkomst in het Goethe Instituut met Arnon Grunberg ter gelegenheid van de publicatie van deel 25 van de Kritische Klassieken, *De jood Süss* van Lion Feuchtwanger.

Presentatie van deel 1 uit de Kritische Klassieken, Albert Helms *De sfinx van Spanje* (2011).

'Deze boeken verdienen het om zo goed mogelijk te worden uitgegeven'

komen en dat geeft me de vrijheid om helemaal mijn eigen keuzes te kunnen maken, zonder commerciële overwegingen zwaar te hoeven laten wegen. Ik hoef niet iets uit te geven omdat ik denk: nu wordt het weer tijd voor een makkelijker, beter verkoopbaar boek. Ik realiseer me ook wel dat ik wat dat betreft natuurlijk in een luxe positie verkeer in vergelijking met commerciële uitgeverij. Ik hoef er zelf niets aan te verdienen, maar probeer wel een zekere marge over te houden, zodat ik genoeg financiën heb om te kunnen steken in de uitgave van de volgende paar titels. Zo hou ik het al vijftien jaar vol.'

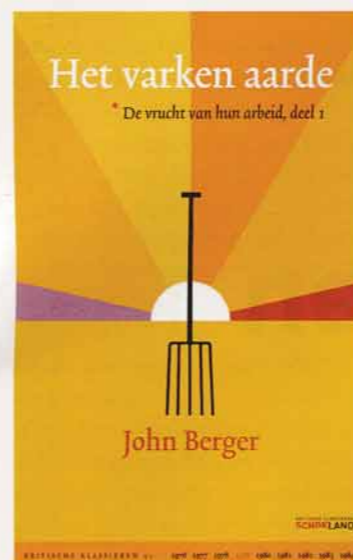
Buis omschrijft zichzelf als een eigenheimer die voor zijn uitgeverij zo'n beetje elke rol vervult. Hij is niet alleen uitgever, maar ook 'ontwerper, redacteur, administrateur, PR-functionaris, vertaler, koffiejuifvrouw en contactpersoon voor auteurs, vertalers of hun rechthebbenden'. Ook bij de keuze van nieuwe titels voor zijn fonds gaat hij vooral zijn eigen neus achterna, al steunt hij ook op een redactieraad waarvan de leden af en toe titels aandragen. Maar soms komen titels ook gewoon op zijn pad. 'Als docent Nederlands als Tweede Taal heb ik mensen uit allerlei landen in mijn klasje en met hen praat ik ook regelmatig over de

literatuur uit hun landen van herkomst. Zo gaf ik enkele jaren geleden les aan een Chileens stel aan wie ik heb gevraagd welke Chileense auteurs zij geschikt vonden voor een vertaling. Op het lijstje waarmee zij kwamen werd mijn aandacht getrokken door Pedro Lemebel, een journalist en activist voor homorechten. Ik had nog nooit van hem gehoord, maar hij heeft een geweldige roman geschreven – zijn enige – die ik eind 2026/begin 2027 wil uitbrengen.'

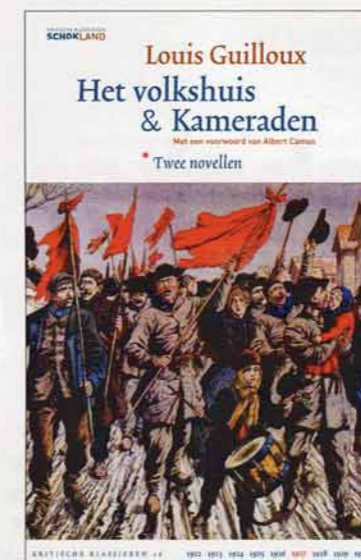
Geen marketingbudget

Tot voor kort was Schokland een imprint van Papieren Tijger, maar sinds een aantal maanden is de uitgeverij aangesloten bij de Vrije Uitgevers, vooral omdat de uitgeverij van Papieren Tijger tegen hun pensioen aanlopen en hun uitgeefactiviteiten aan het afbouwen zijn. Buis: 'Ik kende de uitgeverij van Papieren Tijger via Vereniging Solidair. Zij hebben me bij de start van Schokland gefaciliteerd en ondersteund bij vragen die ik had. Als beginnende uitgever krijg je te maken met veel kwesties (bijvoorbeeld rondom het regelen van rechten en dergelijke) waarbij hulp van een meer ervaren iemand je sneller op het goede spoor zet. Zo kreeg ik ook te maken met de contributie voor het CB, die voor een uitgever

die maar twee titels per jaar uitbrengt bijna niet op te brengen is. Daarom is Schokland een imprint van Papieren Tijger geworden, dat de distributie naar CB deed, waarvoor ik hen dan de kosten betaalde. Sinds enkele maanden loopt dat via de Vrije Uitgevers.' Buis hanteert over het algemeen een oplage van tussen de 600 en 1000 ('als ik erg overmoedig ben') exemplaren. Sommige titels krijgen een herdruk. 'De beslissing om een tweede druk te maken vind ik lastig omdat niet altijd goed in te schatten valt of boeken na de eerste publiciteit en recensies stil gaan vallen, waardoor ik met een onverkoopbare voorraad kom te zitten. Het eerste boek van Arturo Barea, *De slag*, dat ik in 2020 heb uitgebracht deed het bijvoorbeeld heel goed omdat het veel positieve publiciteit kreeg. Het heeft zelfs geleid tot een vierde druk, en is met meer dan 2000 exemplaren mijn best verkopende titel. Maar toen ik van Barea in 2025 een tweede deel in dezelfde trilogie uitgaf (*De weg*) is dat in de media nauwelijks opgepikt, wat zich direct vertaalde in minder verkoop, terwijl ik na het eerdere succes juist had gekozen voor een hogere oplage.' Aan marketing doet Buis niet zo veel. Het is het aspect van het vak dat hem het minst ligt. 'Ik heb wel

De uitgave van de trilogie van John Berger was voor Buis 'een fantastisch hoogtepunt'.

Deel 26 in de reeks Kritische Klassieken, verschijnt in april.

het geluk dat Wim Berkelaar, een jeugdvriend van me, deel uitmaakt van de redactieraad en hij weet regelmatig wat publiciteit te genereren omdat hij veel contacten heeft. Omdat ik eigenlijk geen marketingbudget heb is het voor mij wel extra belangrijk dat mijn uitgaven in de media gesignaleerd worden. De titels van Schokland worden over het algemeen best goed besproken in kwaliteitsmedia als *de Volkskrant*, *NRC*, *Trouw*, *De Groene*, *Tzum* en dergelijke. Dat betekent bijna altijd een stimulans voor de verkoop. Ik constateer wel met enige spijt dat de aandacht voor literatuur en het aantal recensies in die media teruglopen. Voor de verkoop van mijn titels is dat geen goede ontwikkeling. Zo heb ik afgelopen september *De jood Süss* van Lion Feuchtwanger uitgebracht, toch een echte klassieker, maar de belangstelling in de media viel me tegen, al verscheen er gelukkig in *de Volkskrant* nog wel een lovende bespreking van Elma Drayer. Nou ben ik natuurlijk nooit begonnen met mijn uitgeverij met de ambitie om te scoren met bestsellers, maar het zou toch wel mooi zijn om in ieder geval moeite te spelen. Gelukkig heb ik in de loop van de jaren een mooie backlist opgebouwd met titels waarvan sommige goede *steady sellers* blijken te zijn.'

Abonnementsmodel

Buis is niet ontevreden over hoe zijn fonds vertegenwoordigd is in de boekhandel, bij de meeste kwaliteitswinkels zijn over het algemeen wel enkele van zijn titels te vinden. 'Dat is ook te danken aan het goede werk van Frederike Scholing, die de vertegenwoordiging doet – eigenlijk is dat het enige dat ik niet zelf doe.'

'Ik hoop ooit nog mee te maken in een boekhandel een plankje met Kritische Klassieken aan te treffen'

Ik spiegel me graag aan series als Privé Domein en Russische Bibliotheek en zie soms wel met enige jaloezie dat veel boekhandels daar een heel plankje van hebben staan. Ik hoop ooit nog mee te maken in een boekhandel ook zo'n plankje met Kritische Klassieken aan te treffen, maar ben over het geheel genomen toch niet ontevreden. Ik werk daarnaast vanaf de start ook met een abonnementsmodel, waarbij mensen die zich

inschrijven de twee titels ontvangen die ik dat jaar uitbreng. Mensen doen dat vooral om mij te steunen en het gaat niet om grote aantallen abonnees – enkele tientallen per jaar – maar voor mij is het toch prettig omdat het een soort voorfinanciering is voor nieuwe titels. Zo helpen alle kleine beetje wel.' Gevraagd naar een hoogtepunt in zijn jaren als uitgever zegt Buis: 'Een fantastisch hoogtepunt was dat ik in 2016 de trilogie *De vrucht van hun arbeid* van John Berger heb kunnen uitgeven, een auteur van wie ik als tiener al zeer onder de indruk was. Hij zat bij De Bezige Bij en ik had weinig hoop dat ik hem kon uitgeven, maar ik heb toch een keer een balletje opgegooid en tot mijn verbazing bleek de Bij geen plannen met die titels te hebben. Toen ik vervolgens in contact kwam met zijn literair agent in Spanje was ik ook weer aangenaam verrast omdat mijn bod van 800 euro volledig serieus werd genomen, terwijl ik toch maar gewoon Nils Buis uit de Dorpsstraat in De Bilt ben. Dat vind ik dan toch wel weer geestig. En het vervult me vervolgens met een zekere trots als er bijna per kerende post een mailtje van zijn zoon komt waarin hij schrijft hoe blij John Berger was dat zijn boeken zo mooi waren uitgegeven.' ●